KÜLTÜR avrupa

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi | Mayıs 2017 | Sayı: 15 | www.avrupa-kultur.eu

- **RUŞEN KARTALOĞLU**'nun TİYATRO GÖZLEMLERİ
- **JEAN ZIEGLER**'in BİTMEYEN KAVGASI

- TÜRK SAHNESİNİN EFSANE İSMİYDİ Berlin'deki **KERİM AFŞAR**

AYPA TV
UĞUR MUMCU'nun İZİNDE ÇEYREK ASIRLIK BİR ÇABA
www.aypa.tv

www.yaprakkiran.de
Çizimler | Zeichnungen

İçindekiler

ALMANYA'DAKİ TÜRK TİYATRO TARİHİNDEN SAYFALAR

Bendeki ve Berlin'deki Kerim Afşar

YEKTA ARMAN

Kerim Afşar, Ankara Devlet Tiyatrosunun en başarılı oyuncularından biriydi. Yıllarca bu kuruma emek verdi. Bir oyuncu olarak sahne üstü hâkimiyeti ve ses tonu, beni çok etkilmişti. Yıllar geçti ve ben tahsilimi yapmak üzere Berlin'e geldim. Kerim Afşar ile tanışmamız, 1974'te kurduğumuz Berlin Oyuncuları adlı grubun Berlin Schaubühne grubu ile ortak projesi olan "Schaubühne Türk Ansamblesi"nde 1980 yılının 11 Ocak günü oldu. Nâzım Hikmet Ran'ın Kuvayi Milliye Destanı'nda yer alan "Onlar ki...

SAYFA: 4

TİYATROCU RUŞEN KARTALOĞLU'NUN GÖZÜNDEN

Almanya'daki Türk gösteri dünyası

IŞIN TOYMAZ

Neyzen Tevfik'in asi, başkaldıran kişiliğini başarıyla canlandıran Ruşen Kartaloğlu ile Almanya'daki Türk tiyatrolarının, tiyatrocularının, stand-up'çıların durumunu, Türk seyirci profilini, Türk kökenli oyuncuların Alman siyasetine etkilerini ve daha birçok şeyi konuştuk. Almanya'nın ilk interkültürel tiyatro pedagoji birimini kuran, "uyum" sözcüğüne ve ifade ettiklerine ne kadar karşı çıksa da Karlsruhe Uyum Ödülü'nü alan Ruşen Kartaloğlu, Tarsus'tan 30 yıl önce Almanya'ya gelmiş.

SAYFA: 10

İNSAN YİYEREK BESLENEN DÜNYA DÜZENİNE KARŞI

Jean Ziegler savaşları

Çalışkan bir ömrün ileri dönemeçlerinde bile dinlenmeye niyeti olmayan Jean Ziegler'in, son nefesine kadar ve kendi yöntemleriyle yerleşik dünya sistemine karşı savaşacağı anlaşılıyor. Yeni çıkan kitabının özeti bu aslında: 1934 doğumlu Ziegler, önce Fransızca ve hemen ardından da Almanca yayımladığı bu çalışmasında, dünya kapitalizminin yarattığı eşitsizlikleri sorgulamaya devam ediyor. Yeryüzü tarihinde örneği bulunamayacak kadar korkunç boyutlarda ve az sayıda elde toplanan bir servet birikiminin, nasıl onu çok aşan boyutlarda bir açlık, yoksulluk ve savaş üzerinde yükseldiğini, yeniden mercek altına alıyor. Tam bir çıkmazı tarifliyor. Umut meselesini biraz gölgede bırakarak...

SAYFA: 24

SANAT DERGİSİ 'ALLMENDE'DE TÜRKİYE VAR

"Edebiyatın da odak noktası"

Türkiye ve Türkçe, Avrupa'nın en büyük yerel dili olan Almancada da "edebi takip" konusu olmayı sürdürüyor. Yılda iki kez yayımlanan sanat dergisi "Allmende", yeni sayısını Türkiye ve Türk edebiyatından izlenimlere ayırdı.

SAYFA: 28

KÜLTÜR avrupa

İLE YENİ BİR DÖNEM

Bugüne kadar aylık bir süreli yayın olarak hazırladığımız web-dergi **"Avrupa Kültür"**, yaz aylarından itibaren yeni bir periyotla yayımlanacak. Üzerinde çalıştığımız ve siyaset, ekonomi, kültür gibi alanlarda ancak yine tamamen Avrupa haberleri içerecek yeni bir haftalık web-dergi tasarımının içine de yerleştireceğimiz Avrupa Kültür'ü, iki veya üç aylık sürelerle hazırlayacağız. Yeni proje kapsamında hem Avrupa Kültür'ün hem de kültür haberciliğinin yeni adımlar atması mümkün olacak. Okurlarımızı yeni yayın süreciyle ilgili olarak önümüzdeki haftalarda çeşitli yöntem ve araçlarla bilgilendireceğiz.

BERLİN

ALMANYA'DAKİ TÜRK TİYATRO TARİHİNDEN SAYFALAR

Bendeki ve Berlin'deki **Kerim Afşar**

YEKTA ARMAN

Onunla ilk tanışmamız 1967-1968 oyun döneminde Ankara Devlet Tiyatrosunun İstanbul Rumeli Hisarı'nda sergilediği Shakespeare'in "Hamlet" adlı oyunu ile başladı. Kerim Afşar, Ankara Devlet Tiyatrosunun en başarılı oyuncularından biriydi. Yıllarca bu kuruma emek verdi. Bir oyuncu olarak sahne üstü hâkimiyeti ve ses tonu, beni çok etkilmişti. İşte, dedim kendi kendime, bir oyuncu böyle konuşmalı, tekstini böyle tonlamalı. Yıllardır radyoda, çeşitli anma etkinliklerinde dinlediğim (Atatürk'ün Büyük Nutuk'u dahil) o ses şimdi capcanlı karşımda duruyordu.

Sonra İstanbul'a yapılan turnelerde ben onu hep izleme fırsatı buldum. Bu arada kendimi çok şanslı addediyordum, çünkü tiyatro ve sinemayı çok seven bir ailem vardı.

Sonra yıllar geçti ve ben tahsilimi yapmak üzere Berlin'e geldim. Kerim Afşar ile tanışmamız, 1974'te kurduğumuz Berlin Oyuncuları adlı grubun Berlin Schaubühne grubu ile ortak projesi olan "Schaubühne Türk Ansamblesi"nde 1980 yılının 11 Ocak günü oldu. Nâzım Hikmet Ran'ın Kuvayi Milliye Destanı'nda yer alan "Onlar ki..." diye başlayan dizeleriyle

onu karşılamam ve selamlamamla başladı dostluğumuz.

Bir kere kendisi korkunç bir Atatürk hayranı idi ve İstiklal Savaşı ile ilgili her şey onu çok heycanlandırıyordu. Önce şöyle bir babacan tavırla baktı bana, sonra "Adın ne senin?" dedi . Adımı söyledim. Elimi bırakmadan "Bak" dedi, "eğer bu destanı yüreğinde hissediyorsan beni taklit etme o zaman sen çok daha iyi söylersin..." Böylece fonetik konusunda ilk dersimi almış oldum...

Genç dinamik ve heyecanlıydım. Schaubühne'de üç yıl birlikte olduk Kerim Ağabey ile ve bu üç yılda tiyatro ve oyunculuk adına ondan çok şey öğrendim ben. Kuliste aynı odada kalıyorduk: Tuncel Kurtiz, Engin Akçelik, Kerim Afşar, Şener Şen ve ben.

Böyle bir kulisi hiçbir yerde ve hiçbir zaman yaşamadım

MÜTHİŞ KULİS

Ben, böyle bir kulisi hiçbir yerde ve hiçbir zaman yaşamadım. Bu süre içinde tiyatro, edebiyat, oyunculuk tekniği, ses ve sesle ilgili çalışmaları gerçek oyunculardan birebir duyarak ve çalışarak öğrendim diyebilirim. Bu, çok büyük bir şans oldu benim için.

Ancak benim böyle bir kulise katılmam tamamen tesadüfi olmuştur. Almanca bildiğim için çeşitli eksiklikleri ve gereksinimi ilgililere ben aktarıyordum. "Yekta, sen burada kalsan bizim için çok iyi olur" dediler. Böylece benim bu güzel insanlarla kulis maceram başladı. Yani bir yerde istesem de olmayacak bir şey gerçekleşmiş oldu. Aslında ben özelimde mazbut ve kendi halinde bir insanımdır. Atak olmayı pek beceremem. Biraz çekimser kalırım. Ama böyle bir teklifi hemen kabul ettim.

Diğer arkadaşlarıma bu olayı izah etmem pek kolay olmadı. Onlar, bana takılmadan edemiyorlardı. Hatta bir gün bana "Yekta, inan kimseye söylemeyeceğiz. Kaç para verdin güzelim o kulise girebilmek için?" diye sordular. Sonra neredeyse her gün "Yekta, ben her gün evden yemek getiririm, bizi de al o kulise be yavrum", "Yekta, bak gözümüz yok ama bir aylık arabana benzini ben doldururum, bizi de düşün" gibi tatlı sözler işittim. Ben

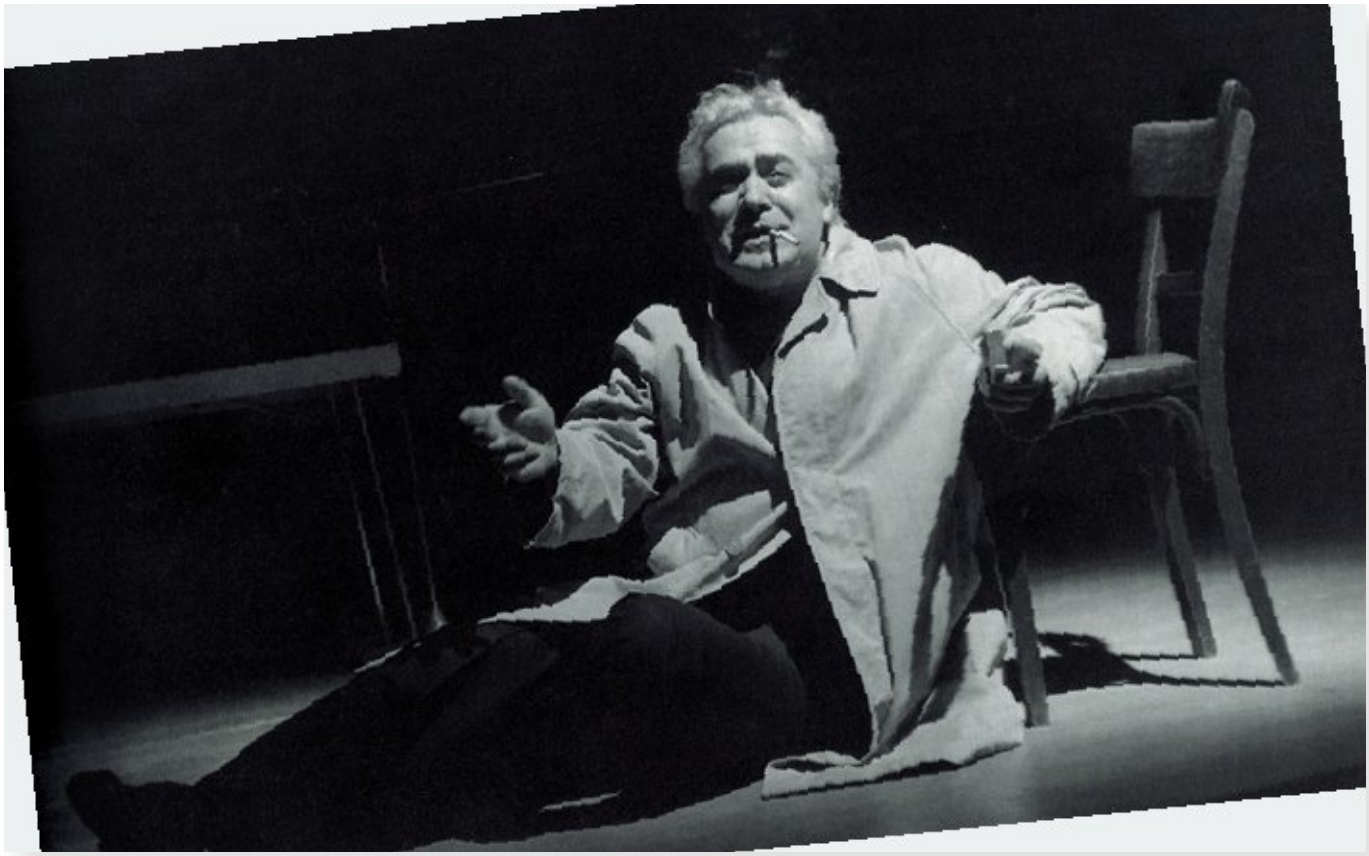

de kulise gelip "Yektacığım Kerim Ağabeye bir şey sormak istiyorum!" diyenleri "Şimdi meşguller yavrum, yarın gel" diyerek göğüslüyor ve onları ifrit ediyordum... Bunları söyleyenlerin çoğu artık aramızda yaşamıyor... Hepsini özlem, sevgi ve saygı ile anıyorum... Gerçekten her anı neşe ve espri dolu çok güzel günlermiş onlar.

Ben onlardan çok daha önce kulise gelip çay ve kahvelerini hazırlıyor, kostüm bölümünden kostümleri istetiyor, makyaj bölümündeki makyözlere isim listelerini veriyor, rahat ve huzurlu olabilmeleri için çeşitli atraksiyonlar yapıyordum. Ve bu, üç yıl değişmeden sürdü böyle... Kulis sorumluları, prova listesi ve sırası, oyun ve sahne giriş listeleri hep benden sorulurdu. Hatta bir gün beni çok güldüren bir şey oldu. Kulisleri temizleyen hanım bana "Herr Arman, sizden izinsiz bu kulise girilmiyormuş, girip temizlik yapabilir miyim?" demez mi?...

15 Haziran 1980'de prömiyerini yaptığımız "Giden Tez Geri Dönmez" adlı oyunda Kerim Ağabey yine oyuncuların doruk noktasındaydı. Göç olgusunu anlatıyordu bu oyun. Bizim için kaleme alınmıştı. Macit Koper ve Ayla Algan tarafından yazıldı. Müziklerini Ergüder Yoldaş yaptı ve o dönemin en başarılı orkestrası tarafından seslendirildi. Oyun, 34 oyuncu ve figüran ile toplam 46 defa sahnelendi.

Sonra 12 Eylül 1980'de Türkiye'de ihtilal oldu. Ben 9 Eylül 1980'de eşim Sevgi Hanım'la evlenmiştim. Bir an önce eşimi yanıma, Berlin'e almak istiyordum.

1980'in 26 Aralık günü araba ile İstanbul'a gitmeye karar verdim.

BERLİN-İSTANBUL YOLCULUĞU

Arkadaşlara, "Eşimin çeyizini getirmek için araba ile gitmek istiyorum" dedim. Kerim Ağabey, "Kimle gideceksin?" dedi. "Tek başıma gidiyorum" dedim. Kış bayağı yumuşak geçmişti aralığa kadar. "Yollar açıkmış ağabey" dedim. O da, "Tamam ben de geliyorum seninle" dedi. Ve biz çok güzel bir yolculuktan sonra İstanbul'a geldik. Onu otobüsle Ankara'ya uğurlayıp ben eve geldim. Ailem ve karımla

✣

"Giden Tez Geri Dönmez"de Kerim Ağabey yine doruktaydı

✣

✤

Peter Stein, Kerim Ağabey'in ellerini tutarak "Sen çok büyük bir oyuncusun" dedi

✤

çok güzel bir yılbaşı geçirdim. Sonra 8 Ocak'ta başlayan kar ve tipi epey bir moralimizi bozmuştu. 12 Ocak'ta Kerim Ağabey İstanbul'a geldi ve biz Berlin'e doğru yola koyulduk. Tam manası ile bir maceraydı. 15 Ocak'ta Berlin'e geldik, ama bu yolculuk arkadaşlar arasında iki yıl boyunca konuşuldu hep.

30 Kasım 1980'de "Keşanlı Ali Destanı"nı sahnelemiştik. Başrollerini Ayla Algan ve Tuncel Kurtiz paylaşmış, yönetmenliğini de Tuncel Kurtiz yapmıştı. Bir İstanbul beyefendisi görünümü ile Haldun Taner'in de hazır bulunduğu prömiyer ve sonraki 48 oyun şimdiki Hebbel Tiyatrosunda kapalı gişe oynamıştı. Bu oyunda Kerim Ağabey politikacı ve finalde "Manyak Cafer" rolü ile yine kalplere taht kurdu. Oyunun finalinde Schaubühne'nin genel sanat yönetmeni Peter Stein'ın, Kerim Ağabey'in ellerini tutarak "Sen çok büyük bir oyuncusun" diyerek öpmesini unutamam.

Daha sonra Kerim Ağabey, "Sait Faik ve Orhan Veli"yi sergiledi. Ben, sahnede Kerim Ağabey'i bu oyunda izledikten sonra Sait Faik Abasıyanık ve Orhan Veli'yi daha çok sevdim. Bu çalışma Kerim Ağabey'in kendi derlemesiydi. Sesi hâlâ kulaklarımdadır...

Sonra 6 Haziran 1981'de prömiyerini yaptığımız "Mehmet Ali'nin Harikulade Maceraları" veya diğer bir adı ile "İşgal"i, o zaman İstanbul Şehir Tiyatrolarında yıllarca oyuncu ve yönetmen olarak çalışmış rahmetli Başar Sabuncu'nun yazıp yönettiği oyunumuzu sergiledik. Türk tiyatrosunun yetiştirdiği sıra dışı bir yönetmendi Başar Ağabey. Bu oyunda Kerim Ağabey zengin bir reklam firmasının patronunu oynadı. Ben de onun sağ kolu ve iş bitirici yardımcısını oynuyordum. Oyun bugünkü Hebbel Tiyatrosunun arka bahçesinde kurulan "inşaat"ta oynandı. Oyundaki kendisine banka promosyonu ile ev çıkan talihli amele rolünü Şener Şen canlandırıyordu. Her şeyi ile mükemmel bir oyundu. Sonra 14 Mayıs 1982'de rahmetli Güngör Dilmen Kalyoncu'nun yazdığı "Kurban" oyununumuzun prömiyerini yaptık. Bu oyunu rahmetli İstanbul Şehir Tiyatrosundan Beklan Algan yönetti.

TİYATROM'A DOĞRU

"Kurban", oynadığım en güzel oyunlardan biriydi. Çünkü Schaubühne, yeni binasına, Berlin Lehninerplatz'a taşınmıştı. Yepyeni ve son modern teknoloji ile donatılmış bir sahnede oynamanın bir oyuncu olarak mutluluğunu size anlatamam. Üç sene içinde oynadığım ve zaman zaman yaşadığım çok güzel, rüya gibi oyunlar oldu bunlar.

Sonra 1983'te kulisimiz garip kaldı, çünkü Kerim Afşar ve Şener Şen, Türkiye'ye döndüler. Ama bu ayrılık uzun sürmedi.

1 Şubat 1984'te Schaubühne Türk Ansamblesi dağılmak zorunda kaldı ve biz Berlin'de yaşayan oyuncular "Tiyatrom Berlin Türk Tiyatrosu"nu 8 Mayıs 1984'te kurduk.

Bu o kadar da kolay olmadı. Ama çok zor bir işi başarmıştık. Artık bizim de göç olgusunun 25'inci yılında, yerleşik bir tiyatromuz olacaktı. Bu hepimiz için çok büyük bir heyecan ve moral oluyordu. Bu arada Kerim Ağabey, Ankara Devlet Tiyatrosundan emekli olmuş ve Ankara Sanat Tiyatrosunda çalışmalara başlamıştı. Ve 14 Kasım 1988 de, Faruk Erem ve Çetin Öner'in birlikte kaleme aldığı, yönetmenliğini Rutkay Aziz'in yaptığı ve Kerim Ağabey'in de anlatıcı rolünü üstlendiği "Bir Ceza Avukatının Anıları" adlı oyunumuzun prömiyerini yaptık. Tekrar o güzel insanla sahnede olmanın mutluluğunu anlatamam. Sonra Kerim Ağabey bizi kırmayarak Berlin'de kaldı ve Sigfried Lenz'in "Suçlular ve Suçsuzlar" adlı oyununu bizim için sahneledi. 11 Şubat 1989'da oyunu hem yönetti hem de oynadı.

Bu tarihten sonra kendisiyle bir-iki defa Ankara'ya gittiğimde görüşebildik.

Sonra Kerim Ağabey hastalandı. Ama asla moralini bozmadı. Bana her seferinde "Berlin'e geleceğim ve beraber oyunlarda oynayacağız" diyordu. Vefatına kadar hep telefonla görüştük. Ama olmadı, gelemedi bu yeşilini çok sevdiği Berlin'e ve 26 Eylül 2003'te bir kuş gibi uçtu aramızdan sevgili Kerim Ağabey...

Onu her zaman saygı, özlem ve rahmetle anıyorum... ∎

14 Kasım 1988'de "Bir Ceza Avukatının Anıları" adlı oyunumuzun prömiyerini yaptık

TİYATROCU **RUŞEN KARTALOĞLU**'NUN GÖZÜNDEN

Almanya'daki **Türk gösteri** dünyası

IŞIN TOYMAZ

KARLSRUHE

Almanya'da Türkler gündemden bir türlü düşmüyor. Hiç bu kadar gazetelere, televizyonlara konu olmamıştık. Sanki Almanya, Türkleri yeniden keşfetmiş gibi davranıyor. Yanı başında onlarca yıldır birlikte yaşadığı Türklerin "Almanyalı" kimliğini sorgulamaya başladı. Türkiye ve Almanya arasında referandumla başlayan sürtüşme, daha önce Jan Böhmermann'ın dava konusu şiiri, Nazi benzetmeleri, Türk asker ve diplomatların Almanya'ya sığınmaları, buna karşılık Türk hükümetinin İncirlik Üssü'nü Alman milletvekillerinin ziyaretine izin vermemesi, Almanya'nın İncirlik Üssü'nden çekilme tehdidi gibi... Ve son olarak da Gabriel-Çavuşoğlu görüşmesi sonrası İncirlik Üssü'nün tarihe karışması.

Say say bitmez aradaki gerginlik.

15 Temmuz darbesi, KHK'larla dev ihraçlar, muhalif sesin aldığı darbeler, gözaltılar ve tutuklamalar, basın ve ifade özgürlüklerine ağır saldırılar Avrupa'da yaşayan Türkleri her geçen gün biraz daha zor duruma düşürüyor. Köşeye sıkışmış vaziyetteki Türklere Avrupalıların tepeden bakışı gittikçe belirgin hale geliyor.

Haberlerde sık sık "Türkler ne kadar buralı?" vurgusu yapılan başlıklar görüyoruz.

Tüm bu gergin hava içinde sanat bir vaha gibi karşımıza çıkıyor Almanya'da. Ya da bir "şifacı" gibi. Siyasetçilerin yakıp yıktıklarını, zarif dokunuşlarla onaran...

Kapana kısılmışlık duygusunun hâkim olduğu şu günlerde usta oyuncu Ruşen Kartaloğlu "Hiç – Neyzen Tevfik" ile Avrupalı Türk'ün karşısına çıkıyor.

Ruşen Kartaloğlu, Meşrutiyetten önce de sonra da baskı rejimlerine baş kaldıran, hicivleriyle ve nükteleriyle ün salan büyük ney ustası ve şair Neyzen Tevfik'e "Hiç - Neyzen Tevfik" adlı oyunuyla yeniden hayat veriyor.

"İnsanoğlu her şeyi unutur. İşkencecileri, halk düşmanlarını, yobazları, diktatörleri, faşistleri özellikle dünü çok tez unutur insanoğlu."

Neyzen Tevfik işte bu sözlerle ve Ruşen Kartaloğlu aracılığıyla, Almanya'da 21'inci yüzyılda da gericilere, yobazlara, diktatörlere karşı uyarmaya devam ediyor. Kartaloğlu, Neyzen Tevfik'in şiirlerinden oluşan "Hiç" kitabını, Almanya'da sahneye taşıyor.

Sanki zaman durmuş, aradan neredeyse bir asır geçmemiş gibi... Neyzen Tevfik'in o dönemde baskı rejimine, hırsızlara, iktidar yalakalarına karşı dik duruşu ve yazdığı şiirlerin bugün hâlâ geçerli olması, oyunu izleyenleri Avrupa'da derinden sarsıyor.

Almanya'da çeşitli kentlerde "Hiç - Neyzen Tevfik" ile turuna devam eden oyuncu, tiyatro pedagogu ve oyun yazarı Ruşen Kartaloğlu'nu Stuttgart'taki gösterisinde izledim. Ortaoyunu gibi geleneksel öğelerin yer aldığı tek kişilik oyunla seyirci karşısına çıkan Ruşen Kartaloğlu, oyunda ney üflüyor, şişeyi dikip şarap içiyor ve zaman zaman da küfür savuruyor. Sonra da ekliyor: "Sizin niye suratınız kızarıyor? Küfreden benim!"

Neyzen Tevfik'in asi, başkaldıran kişiliğini başarıyla canlandıran Ruşen Kartaloğlu ile Almanya'daki Türk tiyatrolarının, tiyatrocularının, stand-up'çıların durumunu, Türk seyirci profilini, Türk kökenli oyuncuların Alman siyasetine etkilerini ve daha birçok şeyi konuştuk.

Almanya'nın ilk interkültürel tiyatro pedagoji birimini kuran, "uyum" sözcüğüne ve ifade ettiklerine ne kadar karşı çıksa da Karlsruhe Uyum Ödülü'nü alan Ruşen Kartaloğlu, Tarsus'tan 30 yıl önce Almanya'ya gelmiş. Okul hayatından çok hoşlanmayınca liseden sonra hem Türkiye'de hem de Almanya'da dramaturji, yönetmenlik, oyun yazarlığı ve oyunculuk üzerine dersler almış. İnterkültürel tiyatro pedagoji biriminde binden fazla göçmen ve Alman çocuğu yetiştirerek, tiyatroya kazandırmış.

Almanya'da önce arkadaşlarıyla birlikte Kelek Tiyatro Atölyesi'ni kurmuş. Tam 17 yıl önce ise Tiyatro Diyalog'u kuran Ruşen Kartaloğlu buna paralel olarak 2005-

2011 yılları arasında Karlsruhe Devlet Tiyatrosu'nda görev almış.

2010 yılından bu yana Heidelberg Üniversitesi'nde "Tiyatro Pedagojisi ile Dil Eğitimi" dersleri veren Ruşen Kartaloğlu değişik kuruluşlarda öğretmenlere, sosyal pedagoglara drama ve doğaçlama dersleri de veriyor.

2015 yılında Belçika'da kurulan "Aktör Stüdyo Atölye" adlı oyunculuk atölyesinde, temel oyunculuk eğitimi, yaratıcı drama ve doğaçlama eğitimi veren sanatçı, sayısız Türkçe ve Almanca oyunun ise yazarı.

Türk kökenli stand-up'çılar, kabareciler ve tiyatro oyuncularının Almanya'daki Türk toplumunun nefes borusu, seslerini duyurabildikleri bir organ olduğunu söyleyen Ruşen Kartaloğlu'nun işte anlattıkları:

Düşünün ki, bir eve gelin geliyorsunuz ve burada istenmiyorsunuz...

"BİRÇOĞUMUZ EKSİK YAŞIYOR"

- Siyasi arenada atmosfer bu kadar ısınmışken, Türk kökenli sanatçılar Almanya'daki bu sıcak gündemden nasıl etkileniyor?

RUŞEN KARTALOĞLU - İşin bir duygusal, bir de sanatsal boyutu var. Duygusal olarak, üzülüyor insan, sanatsal olarak ise bir sürü malzeme. "Türkler ne kadar buralı" sorusu ise önemli bir soru. Fakat bu sorunun arkasına "Türkler ne kadar buralı kabul ediliyorlar"ı da eklemek gerekiyor.

Düşüncelerine, entelektüel düzeylerine saygı duyduğum birçok arkadaşımla, "buralı" olmayı tartıştım ve çok şaşırdım. Almanya'da yaşayıp buradaki kültürün ve siyasetin dışında kalan, sadece Türkiye'ye endeksli düşünen ve yaşayan çok insan var aramızda. Bunu yanlış görüyorum. Kökenimiz Türk, fakat Almanya'da yaşıyoruz. Bunun aslında bir zenginlik olması gerekirken, birçoğumuz sadece hasretini çektiği ülkeye odaklı ve dolayısıyla eksik yaşıyor. Yani iki kültürü, iki dili yaşamak, harmanlamak yerine, kendimizi kısıtlayıp, aslında gelişmenin tam olarak içinde olamadığımız, gelişmeleri tenimizde hissetmediğimiz yere odaklanıyoruz.

Tabii bir de burada kabul görüyor muyuz, yaşamdaki katılıma, paylaşıma ne kadar ortak olabilme şansına sahibiz? Bu da akıntının ters olduğu çok önemli bir unsur. Dönemin Başbakanı Helmut Kohl 1988 yılına kadar Almanya'nın bir göç ülkesi olduğunu inatla kabul etmedi. Kaldı ki, 1988 yılında bile Almanya'ya göç ülkesi demek mümkündü, aradan hemen hemen 30 yıl geçmesine ve Almanya'ya göçün çok daha yoğun olmasına rağmen Almanya bir göç ülkesi olduğunu ne tam olarak idrak edebildi ne de kabul edebildi. Bence Almanya'nın üzerinde çalışması gereken çok önemli bir sorun bu.

Düşünün ki, bir eve gelin geliyorsunuz ve burada istenmiyorsunuz, üstüne üstlük zamanınızın büyük çoğunluğunu aileniz, akrabalarınız ve arkadaşlarınızla geçiriyorsunuz. Gelin geldiğiniz eve ve orada yaşayanlara ne ilgi gösteriyorsunuz ne de onlarla zaman geçiriyorsunuz. Bu evlilik ne kadar sürer? Mutlu bir evlilik olması söz konusu mudur?

İletişimin olmadığı yerde, uyum olmaz, mutlu bir birliktelik olamaz.

Buradaki meslektaşlarım bu konuda bence çok başarılılar. "Tiyatro toplumun aynasıdır" denir ya, işte bu sanatçılar gerçek anlamda ayna tutuyorlar.

"BİZİ EKSTRA SEVMİYORLAR"

- Siz de Türk kökenli bir tiyatro sanatçısı olarak, Alman izleyicilerde, medyada ya da işbirliği içinde olduğunuz Alman sahnelerinde yansımalarını gözlemleyebiliyor musunuz?

RUŞEN KARTALOĞLU - Tabii ki, hem gözlemliyoruz, hem de etkileniyoruz. Ben Batı'nın, emperyalizmin samimiyetine hiçbir zaman inanmadım da, güvenmedim de. Sonuçta bu bir çıkar savaşı, emper-

yalist ülkeler kazançlarına bakıyorlar, imkânları elverdikçe sömürmek istiyorlar.

Bu yüzden Batı'nın samimiyetine hiçbir zaman itimat etmedim ben. Geçmişten kaynaklanan, Osmanlı'ya dayanan tarihi korkuları da olabilir. Bizi "ekstra sevmediklerini" de düşünüyorum. Türklere hâlâ tepeden bakıyorlar, dışlayıcı davranıyorlar. Bunu çokça ortaya koyamıyorlar, ama bunu hep hissediyorsunuz.

Fakat bu dönemlerde doğduğum ülkeme zarar verenler, soyup soğana çevirenler Batı emperyalizmi değil; virüs içeride. Erdoğan olayında Almanlarla daha çok fikir birlikteliğimiz oldu. Daha önceki dönemlerde daha zıt düşüncelerimiz olabiliyordu. Almanlarla birlikte Erdoğan'a eleştirel baktık. Jan Böhmermann olayında ise ben onu sanat olarak algılamadım. Bu kadar küfür olunca eleştiri de geçerliliğini, haklılığını kaybediyor ne yazık ki. İşte o dönemde ben de çok kızdım Böhmermann'a.

Bununla birlikte Erdoğan'ın kabadayı tavırları, "ben yaptım oldu" tarzını hiç sevmiyorum. Baştan beri bir antipati duyuyorum. Ancak bu şiir, amacını aştı. Benim gibi birçok sanatçı arkadaşım da Böhmermann'ın şiirini sanat olarak kabul edemedi.

Son dönemde Erdoğan siyasi iklimi ise çok değiştirdi. Eskiden sağcı-solcu vardı şimdi "Erdoğancı" ve "Erdoğancı olmayanlar" var. İzlenen politikalar son derece kutuplaştırıcı. Halkı bölen bir kabadayı mı var karşımızda yoksa?

Ancak siyasetteki gerginlik sanata yansımıyor. Yansıması ise Türk seyircide, yani kendi içimizde hissediliyor. "Ya bizdensin ya da yoksun" zihniyeti seyircinin oyun tercihlerini de birebir etkiliyor.

"DAYANAMIYOR İNSAN, SUSAMIYOR..."

- Almanya'ya göç serüveninde Türkler 56 yılı geride bıraktı, 100'üncü yıla doğru hızla ilerliyor. Zamanla sorunlar azalır sanıyorduk, ama ilişkilerimiz hiç olmadığı kadar darbe aldı. Açıkçası size de bol malzeme çıkmış görünüyor. Bol hicivli oyunlar sahneye koyan bir oyuncu ve oyun yazarı olarak yara alan ilişkimizi sahneye taşımayı planlıyor musunuz?

RUŞEN KARTALOĞLU - Yazmak... Benim için duygusal bir iştir. Âşık olursun aşk şiirleri veya bir aşk oyunu yazarsın, ki bu sıralar yazmaktayım, romantik komedi yapmak istiyorum. Ancak tabii ki sanatçının görevi toplumun kanayan yaralarına parmak basmaktır. Topluma karşı sorumluluğu vardır. Örneğin Körfez Savaşı süresinde "Wir wollten doch nur spielen" (Biz sadece oynamak istiyorduk) adlı oyunu yazmıştım. Çocukların gözüyle savaşın mantığını aramaya çalışmıştım o oyunda. O dönem çocukların savaşta ölmeleri çok üzmüştü beni. Bugüne gelince rahat duramıyor insan, bu kadar saçmalığı görünce – hani bir de göz göre göre, gözümüze soka soka yapıyorlar ya- dayanamıyor insan, susamıyor. "Orient trifft Okzident" adlı doğaçlamada da sağ popülist parti AfD ve Erdoğan'ın izlediği sert politikalara göndermeler var. Ayrıca son oyunum "Hiç - Neyzen Tevfik"te de bugüne uyan o kadar çok şey var ki. Bu oyunu seyirci çok sevdi.

Bülent Ceylan, Kaya Yanar, Cango Asül, Serdar Somuncu çok başarılı işler yapıyorlar. Klişeleri kırıyorlar.

"ATATÜRK'ÜN ETEKLERİNDEN İNİN ARTIK"

- Türk kökenli oyuncuların Türkçe ve Almanca sahneledikleri oyunların Alman siyasetine ne tür bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

RUŞEN KARTALOĞLU - Kesinlikle önemli bir etkisi olduğunu düşünüyorum, frenleyici, otokontrole zorlayan. Özellikle Almanca yapılan oyunlarda. Gerçekten çok iyi, çok başarılı sanatçılar var Almanya'da.

Türkçe yazılan, oynanan yeni dönem oyunlarda ise biraz daha duygusal, biraz daha milliyetçi akımlar hissetmek mümkün. Daha çok mağdur Türk, mağdur Türkiye edebiyatı yapılıyor. Yani biraz damardan gidiliyor.

Bakın ender de olsa örneğin, Ulüm Tiyatrosu hem Türklere hem Almanlara oyunlarıyla bol bol eleştiri yağdırıyor. Ancak denge var. Bunun dışında vatan, millet, Sakarya yapan o kadar çok Türk tiyatro topluluğu var ki. Milli duyguları körükleyen oyunlar var bol bol sağda solda. Atatürk'ün eteklerinden inin artık. Sözlerini tekrarlamaktan vazgeçip, dediklerini uygulamaya koyun yahu.

Almanya'da her yıl şiir ve güzel okuma yarışmaları düzenlenir. Bu programlarda Orhan Veli'den, Ümit Yaşar Oğuzcan'dan, Sabahattin Ali'den hatta Nâzım Hikmet'ten şiirler göremeyiz. Sadece aynı ideolojiyi savunan aynı şiiri beş farklı bölgeden beş yarışmacıdan duyarız. "Türk övün, çalış, güven!", başka da bir şey yok. "Övün" kısmında kalmışlar.

Almanca yazılan ve oynanan oyunlar ise daha fazla siyasi dinamik içeriyor, sosyal yaşama daha objektif yaklaşıyor. Yani daha sağlıklı çözümler sunuyor. Tiyatro, insanın düşünce tarzını değiştirmesini sağlıyor. Türk kökenli sanatçıların gösterileri sempati de yaratmaya başlıyor, kafadaki Türk resmini değiştiriyor. Bülent Ceylan, Kaya Yanar, Cango Asül, Serdar Somuncu çok başarılı işler yapıyorlar.

Bunların görünüşleri bir kere klişeleri kırıyor. Lafı gediğine oturtuyorlar. Seyirci çok etkileniyor. Tiyatroda seyirci çıplak gözle izler, bu nedenle çok daha fazla etkileniyorlar. Bir bakıyorlar karşılarında sağlam metinlerle, sağlam iddialarla Türk kökenli sanatçılar politikacılara giydiriyorlar. Siyasetçiler de bunun çok farkında. Yanlış bir cümlede gösteri dünyasında paramparça edileceklerinin çok farkında. Ayrıca bunlar Türkçe yapsalar bu kadar etkili ve başarılı olamazlar toplum üzerinde.

"MÜLTECİ KRİZİNDE 'SCHÄUBLE' HAMLESİ"

- Alman Federal Meclisi'ndeki Alman ve Türk kökenli milletvekillerinden en çok kim size ilham verir? Kim en çok malzeme veriyor?

RUŞEN KARTALOĞLU - Wolfgang Schäuble, son yazdığım oyunda bana oldukça fazla bir malzeme vermişti. Mül-

tecilere yönelik bir sürü söylemi vardı, hatırlarsanız: "Ölümden daha iyisini her yerde bulabilirsin" adlı oyunda Bremen Mızıkacıları'nın hikayesinden yararlanarak oynadığımız oyun örneğin. Mültecileri anlatan bir oyundu. Finalde mülteciler "Biz devam edelim, burada bize yer yok" diyor. Hatırlarsanız Schäuble "Sığınmacı krizini bertaraf etmek en önemli önceliğimizdir" demişti. Eee, ne yaptılar? Frontex adlı bir kuruluş kurdular ve bununla tüm Avrupa'ya ulaşılabilecek deniz yollarını kontrol edip, mültecilerin Avrupa'ya ulaşmasını engellemeye çalıştılar. Türkiye'de dahil olmak üzere Avrupa'ya bağlantısı olan birçok ülkeyle yüklü meblağlar karşılığında anlaşıp Avrupa'ya ulaşmayı zorlaştırdılar. Kaldı ki mülteci olarak Avrupa'ya akın eden insanların ülkeleri özellikle Avrupa emperyalizmi tarafından iliğine kadar sömürülen ülkelerin vatandaşları. Ülkelerinde emperyalizm sayesinde ya açlık var veya savaş! Yani işin özü o lafın hâlâ arkasındalar.

"Orient trifft Okzident" adlı oyunumda "AfD'li bir ağaca yaslanmış, ağaç devrilmiş, neden" diye soruyorum seyirciye. Cevabı ise şöyle: "Akıllı olan alttan alır". Yani AfD'den tek tek isim vermeye gerek yok. Tüm parti kadrosu olarak oyunlarımızda bol bol gönderme yapıyoruz zaten.

"SANATIN EN ÇOK SÖMÜRÜLDÜĞÜ YERLER SİYASET VE DİN"

- Almanya'daki Türk tiyatro potansiyelini hem seyirci hem de oyuncular açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

RUŞEN KARTALOĞLU - Türk tiyatro potansiyeli mi? Böyle bir şey var mı? Ben özellikle tiyatro sanatının, gelişimini tamamlamamış bizim gibi toplumlarda insafsızca sömürüldüğünü düşünüyorum. Yaptığınız iş taraflıysa, objektif değilse salonu doldurabilirsiniz.

Örneğin, ben çıkıp sahnede "Vatan-Millet-Sakarya" desem, insanlar salonu doldurur ve sanatsal estetiğe bakmadan veya bakamadan "Şahane bir oyundu!" der. Çünkü burada vatandaşın duygularına hitap edilmiştir, yapılan sanatın entelektüel ve estetik değerinin hiç önemi yoktur. Bu bize o etkinliğe gelen insanların kültürel, politik ve sanatsal düzeyle-

rini gösterir. Bu konuyu çok takip ettim, sanatın en çok sömürüldüğü etkinlikler, tarz olarak siyasi veya inanç birliktelikle-rinin olduğu etkinlikler.

Almanyaya "devrimci, antiemperya-list, antifaşist" bir oyun geldiğinde iyi olup olmadığına bakmaksızın tüm sol örgütler bu oyunun kendi bölgelerinde organize edilmesini sağlarlar. Oyunu izlemeye gelenler de bu düşünceyi savunan insan-lardır. Oyundaki geçen birkaç slogan veya söylemi beğenirler.

Facebook'tan takip ettiğim bir tiyatro grubu var. Her oyunlarını 300 kişiye 500 kişiye, hatta 800 kişiye oynuyorlar. Bir gün Heidelberg'e geldi bu grup, kaçırır mıyım atladım Heidelberg'e gittim. Ne olduğunu, neden bu kadar izleyici kitle-sine sahip olduklarını merak ediyorum. O kadar kötü, o kadar profesyonellikten uzak bir grup ve oyundu ki, resmen "şok oldum", sinirlendim. Tiyatronun aynı zamanda sahibi olduğunu düşündüğüm yönetmen-yazar ve başrol oyuncusu sakallı bir vatandaş. Salona 300-400 kişi gelmiş, organizeyi yapan da malum siyasi veya inanç birlikteliği olan bir dernek.

Türkler hiçbir şey bilmedikleri halde, her şeyi çok iyi bildiklerini sanırlar

SEYİRCİ TRAJEDİMİZ

Gelelim "seyirci" şıkkına, ben Almanya'da özellikle güneybatıda tiyatro seyircisi olarak nitelendirebileceğim bir kitle görmüyorum. Belki Berlin'i ayrı tutmak gerekebilir. Tiyatro salonlarına gelen Türkleri veya Türk kökenlileri üç kategoriye ayırıyorum ben.

Birinci kategori: Bunların büyük bir bölümü, sahnede oynayan oyuncuların akrabaları, eşleri, dostları veya zorla bilet sattıkları tanıdıkları. Genelde amatör grupların sahnelediği oyunlara eş, dost ve akrabaları gelirler. Bunun haricinde çok az insan bu etkinliğe sadece tiyatro olduğu için gelir.

İkinci kategori: Popüler bir sanatçıysa sahnedeki, o tanınmış sanatçıyı görmeye gelenler. Burada olay sanattan çok popü-larite. Sahnedeki sanatçı popüler olduğu için, onu izlemeye gelirler. Yaptığı sanat o kadar da önemli değildir.

Üçüncü kategori: Dernekler. Dernekler, kendi etkinlikleri olduğu için üyelerini o etkinliğe katılmaya zorlarlar. Dernekler dönem dönem tiyatro etkinliği organize ederler. Bu etkinliklere katılanlar ise dernek üyeleri ve onların çevresindeki insanlardır. Yani hatır için gelen bir kitle vardır. Sadece tiyatro olduğu için gelenler çok az sayıdadır.

Sonuç: Bizde maalesef eğitim eksik. Sanatı bilmiyoruz. Tiyatro projelerinde oynatacağımız amatör oyunculara önce eğitim veririz. Sahnede duruşu, duyguya girebilmeyi, tonlamayı vs... Bizde herkes her şeyi çok iyi bildiğinden, bunu uka-laca sorgulamaya başlarlar. "Bunları yap-maya ne gerek var?" derler. Herkes ken-dini muhteşem birer oyuncu olarak gör-düğü için, ilerleme kaydedemezler.

Her yıl en az 2-3 amatör grupla tiyatro projesi yaparım. Bunlardan bazıları Türk gruplarıdır. Türkler hiçbir şey bilmedik-leri halde, her şeyi çok iyi bildiklerini sanırlar. Almanlar bazı şeyleri bildikleri halde, hiçbir şey bilmiyor gibi davranırlar. Bunların hangileri öğrenmeye daha açık, daha müsait?

- Türk toplumunun "misafir işçilikten", siyaset, spor, kültür ve sanat alanlarında "patron" katına sıçrayışında Türk tiyatro ve kabare sanatçılarının nasıl bir rolü var? Ya da sizce var mı?

RUŞEN KARTALOĞLU - Elbette etkisi vardır. Sanat hayatın her alanına dokunur. Sanatçı iyi bir motivasyon kaynağıdır. Sahnededir, ekrandadır ve iyi bir örnektir. Başarılacağını gösterir sanatçı.

Sahnede bir Türk'ü görüyorlar, "Vay be" diyorlar, "işte biz de sahnedeyiz." Alman televizyonlarında haftalık stand-up göste-risi yapmak herkesin harcı değil. Bülent Ceylan bunu başaran isimlerden biri. Bülent Ceylan büyük bir kitleye hitap ede-biliyor. Türkler, Almanlar, Türk kökenli kabare ve stand-up ustalarını çoktan benimsediler bile.

Serdar Somuncu ise daha kışkırtıcı, daha cesur programlar yapıyor. Hitler'in "Kavgam" adlı kitabını yıllarca Almanya'nın dört bir yanında binlerce kişiye okudu. Hatta aşırı sağcıların yoğun olduğu Doğu Almanya'da bile "Kavgam"la sahneye çıktı. Gösterilerinden birini naziler bastı mesela.

"TÜRKÇE OYNADIKLARINDA FARKLI BİR ALGI OLUŞUYOR"

- Sıklıkla Alman seyirci karşısına çıkan bir oyuncu olarak son dönemde sizi bol bol Türkçe oyunlarla da izler olduk. Alman eğitim sisteminde kendisine bir türlü istikrarlı ve sağlam bir zemin bulamamış olan, her geçen gün Alman medyasındaki yayınları ise kesintiye uğrayan Türkçe için tehlike çanları çok zamandır çalıyor aslında. Almanya'daki Türk tiyatrolarının "Türkçe" oyun sahneleme misyonu olmalı mıdır sizce?

RUŞEN KARTALOĞLU - Tabii ki. Tiyatro, dil gelişimi için önemlidir, Tiyatro motive edicidir. Ama burada yaşayan bizlerin Türkçeye ne kadar hâkim olduğu önemli. Türkçen iyi değilse, sahnelediğin oyunlar etkili olmaz. Elbette Türkçeye hâkim, çok değerli tiyatrocular var burada. Tiyatro sana ayna tutuyor. Seni sana gösterme sanatı. İzleyen "Bak ya biz de şu hatayı, bu yanlışı yapıyoruz, yapmamak lazımmış mesela" der. Ulüm Tiyatrosu örneğin, Almanya'ya yerleşmiş Türkleri anlatıyor.

Diksiyon, tonlama çalışırım oyuncularımla. Gençlerde Türkçe oynadıklarında farklı bir algı oluşuyor. Bir de buradaki yaşama, buralı olma bilincini taşıyarak. Yani sadece Türkiye'ye yönelik değil, buradaki bizleri de, yaşamlarımızı da konu alarak oyun sahnelemek önemli. Ama en güzeli elbette, her iki dili de hayatımızda ortak kullandığımız alanlarda en verimli biçimde kullanmaktır.

- Alman sinema sektöründe "Fatih Akın" ile uluslararası bir markayı yakaladık. Alman tiyatro ve gösteri dünyasında ise nice markalarımız var. Yani sinemaya oranla Türkler tiyatro ve gösteri alanında daha cesur ve atak gibi görünüyor. Bunu neye bağlıyorsunuz?

RUŞEN KARTALOĞLU - Teşekkürler, iltifat ediyorsunuz. Ben Almanya'da "interkültürel" anlamda sinemayı ve televizyonu, tiyatrodan çok daha ilerici, daha ileride

görüyorum. Tiyatro bence Almanya'nın bir göç ülkesi olduğu gerçeğini sinema ve televizyon kadar idrak edememiş.

İnterkültürel Tiyatro Pedagojisi bölümünü kurduğumda idari müdür bir kere bile gelip bakmadı ne yapıyorum diye. Gittim hepsini eleştirdim. Burada sembolik iş yapmıyoruz. Almanya'daki devlet tiyatroları bence tutucu ve yeniliklere henüz çok açık değil. Buna karşılık özel tiyatrolar interkültürel işlere kapılarını bilinçli olarak açıp, modaya uyuyorlar.

- Almanya'da Türk komedyenler 80'li yıllarda Alman sahnelerinde boy göstermeye başladı. Koskoca Türkiye'de toplasan 20-25 Türk stand-up'çı varken, Almanya'daki nüfusu topu topu 3 milyona ancak ulaşan Türklerden daha şimdiden 20'ye yakın "stand-up'çı" çıktı. Ve bu sayı gün geçtikçe artıyor. Üstelik onları Türkler de, Almanlar da çok beğeniyor. Bunlardan Bülent Ceylan, Kaya Yanar, Cango Asül, Muhsin Omurca, Fatih Çevikollu, Özcan Coşar, Murat Topal, Jilet Ayşe, Serdar Somuncu, Şenay Düzcü ilk aklıma gelenler. Zaman zaman Türkçe çıkışları da olsa hepsi Almanca oynuyor. Almanya'da Türk komedyen furyasını siz neye bağlıyorsunuz? Bir şeyleri bir türlü anlatamıyoruz da, anlatsınlar diye Türk stand-up'çıları Alman seyircinin önüne, cepheye mi itiyoruz yoksa..

RUŞEN KARTALOĞLU - Biz mizahı güçlü bir toplumuz ve Alman mizahından farklıdır mizahımız. Türk mizahını Alman mizahı ile birleştirerek yeni ve yaratıcı bir mizah anlayışı yakaladı bu sanatçılar. Çok da başarılılar. Ayrıca biraz da arz-talep meselesi gibi geliyor bana. Yapı olarak da mizahı seven bir toplumuz. Türkler hayatla dalga geçer, hayata çok esprili bakarlar, çok "geyik yaparlar". Burada doğanlar Alman mizahını da iyi bildiklerinden ve standartların gerçekten de üstünde yetenekli şovmenler oldukları için, çok önemli, yeni bir mizah anlayışını yarattılar. Bütün bu stand-up'çılar, kabareciler, tiyatro oyuncuları Almanya'daki Türk toplumunun nefes borusu, seslerini duyurabildikleri bir organ. Sesinizi duyurmak için sahne ve televizyon gibi medyumlar çok önemlidir. Çok önemli, bir diğer unsur da, bu sanatçıların politikacılardan, medyadan ve genel bakıştan farklı bir bakış açısı getirmesidir.

Türk mizahını Alman mizahı ile birleştirerek yeni ve yaratıcı bir mizah anlayışı yakaladı sanatçılarımız

"TÜRKLER BİRLİKTE GÜLEMEZ HALE GELDİ"

- Almanya'daki Türk toplumu gösteri dünyasına birçok ismi kazandırırken, kategorileşmeyi de başardı. Stand-up dedik örneğin. Sizi ise duayen oyuncu Şinasi Dikmen ile aynı kategoriye koyuyorum: Kabare oyunculuğu. Bir de Ulüm, Tiyatrom ve Arkadaş gibi Almanyalı Türk'ün yakından tanıdığı, ağırlıklı olarak Türkçe oyunlar sahneye koyan Türk tiyatro toplulukları da var. Bu, neyin göstergesi? Birlikte gülmeyi, ağlamayı, düşünmeyi başardık mı sizce?

RUŞEN KARTALOĞLU - Türkler açısından siyasi gelişmelerin de etkisiyle elbette biz ciddi şekilde bölündük. Türkiye'de siyaset çok farklı bir boyut kazandı. İzlenen politika çok bölücü, toplumu ciddi şekilde polarize etti. Bizler Türkiye'ye o kadar endeksli yaşıyoruz ki, burada birliktelikten söz etmek mümkün değil bence. Yani Türkler ve Türkler, bir arada, gülemez hale geldi.

Buna karşılık Türk ve Almanlar dönem dönem birlikte gülebiliyorlar. "Üç Centlik Opera" adlı oyunumda, "Bremen Mızıkacıları" oyunumda bir arada gülmeyi becerebiliyorlar. Tiyatro salonları Türk ve Alman seyirciyi bir araya getiriyor. İnteraktif işler yaptığımda Türk ve Alman seyirciyi sahneye çağırıyoruz. Karşılıklı sempati, bir parça da olsa, gerçekleşiyor.
Bu yüzden seyirciyi kattığım oyunları çok seviyorum.

- Son oyununuz Sedat Demirsoy'un kaleme aldığı "Hiç-Neyzen Tevfik". Almanyalı Türk'e büyük usta Neyzen Tevfik'i anlatırken, bir yandan da son dönemde muhalif sesin ağır bir şekilde baskı ve saldırıya uğradığı ülkemizdeki son duruma gönderme yapan sahneler dikkat çekiyor. Referandumda yüzde 60 "Evet" diyen Almanyalı Türk seyirciden nasıl tepki alıyorsunuz?

RUŞEN KARTALOĞLU - Pek gelmedikleri için bir şey diyemeyeceğim. Bizim "Tiyatro Diyalog" olarak sorunumuz, herhangi bir siyasi ideolojinin propagandasını yapmaktan çok, yanlış olduğunu düşündüğümüz şeyleri eleştirmek veya yanlışı gözler önüne sermek.

Fakat toplumumuz siyasi bir ideolojiyi futbol takımı tutar gibi benimsediği için, ağırlıklı olarak duygusal yaklaşıyor. Yani eleştiriye açık olamıyor. "Acaba" sözcüğünü dağarcığında barındırmıyor. En küçük eleştiriyi bile saldırı olarak algılıyor. Kendi tuttuğu siyasi takımın liderine biat ediyor. Sorgulamayı aklından bile geçirmiyor. "Benim düşünmeme gerek yok", "Benim için düşünen bir liderim var" diyor. Bir nevi kuzu. Halbuki insan sorgulasa, "acaba" veya "neden" dese, burada idareci kalitesi de artmak zorunda kalır. Baştaki "Bunlar nasılsa koyun" diye düşünmeye başladığında, burada yönetim kalitesi düşer.

İNSANLARIMIZIN HAYALLERİ ÇALINIYOR

- Oyunda ney de üflüyorsunuz? Oyunculuğun yanında bir de müzisyen tarafınız var demek...

RUŞEN KARTALOĞLU - Hayır, müzisyenlere hakaret etmeyelim bence. Biraz ney üflüyorum, şarkı söylemesini çok seviyorum. Sesim de fena sayılmaz. Bir de şair değilim, ama iyi derecede şiir yorumladığım söyleniyor ve şiir yorumlamayı çok seviyorum. Şiir okurken kendimden geçiyorum.

- Almanya'da Türklerin kurduğu birçok meslek örgütü var. Gazeteciler, müzisyenler, işadamları, sporcular hatta Alman federal, eyalet ve belediye meclislerinde görev alan Türk kökenli siyasetçilerin kurduğu bir örgüt bile mevcut. Sizler neden örgütlenemiyorsunuz?

RUŞEN KARTALOĞLU - Bilemiyorum, sanatçılar egoları yüksek insanlardır, belki bu yüzden. Köln taraflarında böyle bir girişimimiz olmuştu, fakat toplantılar sürekli olarak Köln ve Hannover taraflarında olduğu için ben devam edemedim. Daha sonra da bağlar koptu.

- Almanya'nın ilk interkültürel tiyatro pedagoji birimini kuran isimsiniz. Binden fazla göçmen ve Alman olmak üzere genç yetenek yetiştirdiniz. Avrupa'da 5 milyonu aşkın insanın kullandığı, önemli bir iletişim dili olan Türkçenin yaşatılması konusunda neler yapılabilir? Hedefleriniz arasında Türk çocuklarına ve gençlerine yönelik bir Türk tiyatro okulu kurmak var mı?

RUŞEN KARTALOĞLU - Evet, Karlsruhe'deki Baden Eyalet Tiyatrosu'nda kurmuştum ve 6 yıl boyunca da bu birimi yönettim. Genel müdür değişince, yeni genel müdürle çalışmak istemedim. Ben oyunculuk, oyun yazarlığı ve yönetmenliğin yanında, tiyatro pedagojisi eğitimi de aldım. Fakat oyunculuk eğitimi farklı. Bir de, bu işin kokusu çıktı bence. Avrupada okul açan bazı kişileri tanıdım, hatta bazı oyuncu akademisinde kısa bir süre ders de verdim, ama hayal kırıklığına uğradım. İnsanlar kandırılıyorlar, insanların hayalleri çalınıyor.

İnsanımız sorgulasa, "acaba" veya "neden" dese, burada idareci kalitesi de artar

Yeni Posta

Bize ulaşmak için:

Telefon: 0731 - 960 93 87 **Fax:** 0731 - 960 93 89 **Büro**: Einsteinstr. 59 89077 Ulm
E-Mail: info@yeniposta.de **Web:** www.yeniposta.de
facebook.com/yeniposta • twitter.com/yeniposta

Güney Almanya'nın 4 Eyaletinin
1992'den beri
En Büyük Türkçe Yerel Gazetesi

Avrupalı Türklerin Dünyaya
Açılan Penceresi:
www.yeniposta.de

PoliTeknik
| MART/NİSAN 2017 | Sayı: 16 |
Brexit – Trump – AB ve Şiddetlenen Çıkar Çatışmaları
Pazar Sorunu –Siyasi Tuzaklar – Haraca Bağlamak – Borçlandırma – Ulusal Aşağılanma ve Dahası...
EUROPA
Enter
Exit
NATIONALISM
COMMUNISM
www.politeknik.de
info@politeknik.de

İNSAN YİYEREK BESLENEN DÜNYA DÜZENİNE KARŞI

Jean Ziegler SAVAŞLARI

Foto: © Ömer Yaprakkıran

FRANKFURT

Bazı insanlar hiç yorulmaz. Bunlardan biri de İsviçre'nin ünlü araştırmacı ve yazarlarından, bu arada Birleşmiş Milletler'in önde gelen "danışmanlarından" Jean Ziegler. Çalışkan bir ömrün ileri dönemeçlerinde bile dinlenmeye niyeti olmayan bu solcunun politikacının, son nefesine kadar ve kendi yöntemleriyle yerleşik dünya sistemine karşı savaşacağı anlaşılıyor. Yeni çıkan kitabının özeti bu aslında: 1934 doğumlu Jean Ziegler, önce Fransızca ve hemen ardından da Almanca yayımladığı bu çalışmasında, dünya kapitalizminin yarattığı eşitsizlikleri sorgulamaya devam ediyor. Yeryüzü tarihinde örneği bulunamayacak kadar korkunç boyutlarda ve az sayıda elde toplanan bir servet birikiminin, nasıl onu çok aşan boyutlarda bir açlık, yoksulluk ve savaş üzerinde yükseldiğini, yeniden mercek altına alıyor. Tam bir çıkmazı tarifliyor. Umut meselesini biraz gölgede bırakarak...

Jean Ziegler'in belki biraz zorlayarak Türkçeye "Umudun Dar Bıçak Sırtı" diye de çevrilebilecek olan "Der schmale Grat der Hoffnung" başlıklı kitabı, Katar'la başlıyor. Finans acentalarının, silah tacirlerinin ABD'nin "görevlileri" olarak Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da Amerikan çıkarlarını korumak üzere kol gezdiğine dikkat çeken Ziegler, "yamyam düzeni ve ajanlarının" izini diğer kıtalarda da sürüyor. Kitap boyunca büyük çelişkilerin altını çizme fırsatı buluyor.

"Burjuva" İsviçre'nin bu ünlü sosyalisti, gerçi Suriye ve Rusya'ya yönelik değerlendirmelerinde sol politikanın ve sol tutarlılığın çok uzağına düşüyor ama, Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde kendisine yer bulabilmiş bir dürüst kavgacı olarak ilgi odağı olmayı sürdürüyor.

Ziegler, yeni kitabında da kapitalizmin yarattığı eşitsizlikleri sorguluyor

BM VE SİVİL TOPLUM

Ziegler, kitabı boyunca 14 Ağustos 1941'de imzalanan Atlantik Şartı'nın ucunu bulmaya çalışıyor aslında. Söz konusu belgenin uygulanamamış olmasından, BM'nin çaresizliğinden şikâyet ediyor. Dünya ölçeğinde faaliyet gösteren ve inanılmaz ölçülerde bir birikime sahip çeşitli oligarkların ve oligarşilerin elinde can çekişen en az 1 milyar insanın olduğunu belirten Jean Ziegler'e göre, sağlık, hastalık, gıda, tarım, açlık, iklim, çevre kirliliği, çölleşme, çocuk ölümleri gibi alanlarda sadece 2016 yılındaki ölü sayısı 54 milyondur. Oysa İkinci Dünya Savaşı'ndaki ölü sayısı 57 milyondu. Bu sayıları, birbirleriyle karşılaştırılması için veriyor.

Bu dünyada her 5 saniyede bir 10 yaşın altındaki bir çocuk açlıktan ölüyor

Her 5 saniyede bir 10 yaşın altındaki bir çocuğun açlıktan öldüğü günümüz dünyasında yaşamak, gerçekten kolay değil. Bu nedenle olmalı, ana akım medyanın da her zaman yakın ilgisini yakalayabilmiş olan Ziegler, kendisine yöneltilen soruları yanıtlarken, bu korkunç dünyaya ancak Antonio Gramsci'nin ünlü "aklın kötümserliğine karşı iradenin iyimserliği" sözleriyle tahammül edilebileceğine dikkat çekiyor: Ziegler'in yaşam felsefesi olarak da görülebilir.

Kitabı, gerçekten çok kötü bir tablo veriyor. "Yamyam dünya düzeni", Jean Ziegler'e göre, neredeyse kimse fark etmeden yerleşikleşmiş durumdadır. Hemen hemen sınırsız bir güce sahip cüce kapitalist oligarşiler, ki bunlar tüm devlet, sendika ve toplum denetiminden kaçabilmektedir, dünya zenginliklerinin kendilerinden çok daha büyük bölümlerini gasp edebilmiştir. Bu oligarşiler artık kendi yasalarını yeryüzündeki devletlere zorla kabul ettirebilecek güçtedirler.

Kötümser olmak için gerçekten çok nedeni var Ziegler'in. Zaten de açıkça yazıyor: İkinci Dünya Savaşı sonrasında BM'nin temsil ettiği düşler, hayaller, yani "adil bir dünya düzeni" artık paramparçadır. Kişilerin elindeki büyük oligarşik güç, kendilerine müdahaleyi engelleyecek kadar semirmiş, tüm denetim ve müdahale mekanizmalarını etkisizleştirmiş durumda. Ziegler, egemen oligarşilerin yaydığı neoliberal delirme fikrinin tuzağına düşen "kolektif bilince" bakarak fazla umutsuz olunmaması gerektiğine, çünkü aynı bilince "tüm insanların eşitliği fikrinin" de sızabildiğine dikkat çekiyor.

"Ötekilerin" korkutulması, reddedilmesi, aşağılanması ne kadar yayılırsa yayılsın, umut da o kadar güçlü büyümektedir. O nedenle ünlü İsviçreli kavga adamı, ünlü Alman filozof Ernst Bloch'un "Köklerimize doğru ileri!" saptamasına bağlılığını kitabının girişine alma gereği duyuyor. Ziegel, amacını açıkça söyleyenlerdendir; bu mücadeleye katılmak istiyor: BM güçten düşmüştür, ama onun yeniden doğumu için de çaba harcamak gerektiğini biliyor. O yüzden kitabının, bu "iyi niyet kadınlarını ve erkeklerini" yakında girecekleri kavgalar için donatmasını istemektedir.

YAMYAM OLİGARKLAR

Kitap, yeni bir yüzyılın ilk çeyreğinde ve zengin mutfağında çırpınan, kimilerine göre, bir "tatlı su frenginin" veya "tatlı su solcusunun" didinmelerini, saptamalarını ve başarı şansını açığa çıkarması açısından ilginç.

Jean Ziegler kitabının ilk bölümünde egemen dünya düzenini ("yamyam düzen"), BM'nin geçen yıl saptadığı "Ajanda 2030" çerçevesinde belirlenen kalkınma hedeflerini hatırlatarak tartışmaya açıyor. Jean Ziegler için bu yamyamlığın göstergesi, "akbaba fon-

ları" denilen, kimi çevrelerde "çekirge sürüleri" diye de tanımlanan oligarşik parasal birikimler. İkinci bölümde Ziegler son çeyrek yüzyıldaki kavgalarının bir dökümünü verirken, üçüncü bölümde BM'nin tarihine giriyor. Üçüncü ve dördüncü bölümde, ABD'nin emperyal stratejisine karşı verilen çok taraflı diplomasinin karşılıklı mücadelesinden sahneler yer alıyor. Bu mücadelenin gezegenimizi belirlediğine inanıyor Ziegler. Gerçekten de BM angajmanıyla braz fazla örtüşen bir iyimserlik karşısındayız. Jean Ziegler için şaşırtıcı olan bir şey, emperyal stratejinin ideolojik olarak kendisini haklı göstermeyi başarmasıdır. Beşinci ve altıncı bölümlerde savaş, barış ve evrensel adalet tartışılıyor. Yedinci bölümde çok taraflı diplomasinin tarihçesini bugüne uzanan bir çizgide irdelerken, sekizinci bölümü BM'nin başarısızlıklarıyla bağlantılı kaderlere ayırıyor. Bu arada BM'nin öncülü Milletler Cemiyeti'ni de tartışan Ziegler, kitabının son bölümünü Filistin'e ayırıyor.

Kitabını BM'nin çaresizlik sahneleriyle kapatan Jean Ziegler'in, veto hakkının kaldırılması gibi çok kötü sonuçlara da yol açabilecek önerilere yakınlığını gizlemiyor. BM Daimi Konseyi'ndeki daimi üyeliklerin yaşanan sorunlarda temel faktörlerden biri olduğunu savunan Ziegler'e göre, bazı yöntemlere mutlaka başvurulması gerekiyor. Çünkü kriz, artık insanlığı yok edecek boyutlara ulaşmış bulunuyor.

1 MİLYAR AÇ İNSAN

Gerçekten de "Her yıl açlık ve yetersiz beslenme üzerinden milyonlarca insanı kitlesel imhası zamanımızın asıl skandalıdır ve öyle de kalacaktır" diyen bir yazarın veya araştırmacının, kötüye kullanılabilecek birçok silahı "fazla kolay" birilerinin eline tutuşturması, 7.3 milyar insanın 1 milyarının yetersiz beslendiği bir gezegende lüks kaçabiliyor.

İçinde bulunduğumuz dönemde insanlık tarihinin gelmiş geçmiş en büyük servet birikiminin sağlandığını savunan Ziegler, 2013'te uluslararası şirketlerin ve bankaların, hissedarlarına 1 trilyon dolar (1000 milyar dolar) tutarında kâr payı dağıttığını hatırlatıyor. Dünyadaki 85 zenginin serveti 3.5 milyar insanın mal varlığına eşittir ve bu, Ziegler'in kitabın temel meselesini olsun, çıkışlarını olsun, haklı çıkaracak bir adaletsizliktir. Yarım milyar insana resmen "çöp, atık, tortu" gözüyle bakılan bir dünyadır bu.

Kötümser tabloların iyimser yazarı, bu yamyam düzene BM çerçevesinde ve sivil toplum çerçevesinde çözüm bulunabileceği inancındadır. Jean Ziegler, Bertolt Brecht'in toplama kamplarında savaşanlar, yani "kaybolanlar ama unutulmayanlar" için yazdığı bir şiirle açtığı kitabını, Gandi'nin eşitsizliklere karşı savaşım verenlere yönelik çağrısıyla bitirirken, yöntem farklılığı içinde de olsa, samimi okuru kendisini anlamaya çağırıyor: "Sizi önce görmezlikten gelirler, sonra alay ederler, sonra sizinle mücadele ederler, işte ondan sonra da siz kazanırsınız."

Böyle kıyıcı bir dünya düzeninde, zengin mutfaklarından çıkan iyimser mücadele insanlarına, gözlerinin fazla mavi olduğunu, yani aşırı iyimser olduğunu ileri sürerek karşı çıkmak mümkün değil. Yamyamlarla ve oligarşik yamyamların düzeniyle mücadele etmek isteyenlerin, galiba, böyle iyi niyetli huzursuzların varlığını da kabul etmesi gerekiyor. Kaldı ki, bu tür kitaplar BM gibi pek çok makbul kurumun içindeki kavgalardan sahneler içermesi, dolayısıyla "içeriden" bilgiler vermesiyle de önemlidir. (FHF)

Kötümser tabloların iyimser yazarı Ziegler, bu 'yamyam düzene' BM çerçevesinde çözüm bulunabileceği inancında

SANAT DERGİSİ ALLMENDE'DE TÜRKİYE VAR

"Edebiyatın da odak

KARLSRUHE - *Türkiye ve Türkçe, Avrupa'nın en büyük yerel dili olan Almancada da "edebi takip" konusu olmayı sürdürüyor.*

Yılda iki kez yayımlanan sanat dergisi "Allmende", yeni sayısını (Haziran 2017) Türkiye ve Türk edebiyatından izlenimlere ayırdı. "Brennpunkt Istanbul" başlığıyla, İstanbul'un sadece bir "odak noktası" değil aynı zamanda "yanan ve yakan bir nokta" olduğunu da ima eden dergide, özellikle Almanya'da yetişen genç kuşak Türkiye kökenli yazarların çalışmaları dikkat çekti. Allmende'nin bu sayısı, halen tutuklu durumdaki Türk-Alman gazeteci ve yazar Deniz Yücel ile bir süre cezaevinde yattıktan sonra salıverilen yazar Aslı Erdoğan'a ithaf edildi.

Dergiyi yayına hazırlayan Hansgeorg Schmidt-Bergmann, giriş niteliğindeki denemesinde, Allmende'nin sadece bu özel İstanbul sayısının bile Alman edebiyatının son yıllarda İstanbul ve Türkiye'yi ne kadar yoğun bir biçimde konu ettiğini göstermeye yeteceğini hatırlattı. Alman yazar, özellikle Türkiye doğumlu ama Almanya'da yetişen yazarların Alman halkının ve edebiyatının Türkiye'ye bakışını değiştirdiğini iddia etti. Almanya'nın son 50 yıl içinde "konuk işçi" edebiyatından "yeni" Alman edebiyatına bir geçiş yaşadığına ve bir yol açıldığına işaret eden Schmidt-Bergmann, iyi belgelenmiş bu yolun hatırlanması gerektiğini de vurguladı.

Dergide Zehra Çırak, Attila Anday, Deniz Utlu, Fatma Aydemir, Selim Özdoğan, Müesser Yeniay Dinçer Güçyeter gibi Türkiye kökenli imzaların Türkiye'den veya Türkiye üzerine Almancadan izlenim ve değerlendirme yazıları yer aldı. Türkiye'de demokrasinin tasfiyesi, bunun edebiyattaki yansımaları ve "Gezi Olayları"nın yanı sıra, Berlin'de iki Türk kız kardeşin kurduğu ve Türk edebiyatından çeviriler üzerine uzmanlaşmış Binooki Verlag da derlemenin ilginç bölümlerini oluşturdular.

(FHF)

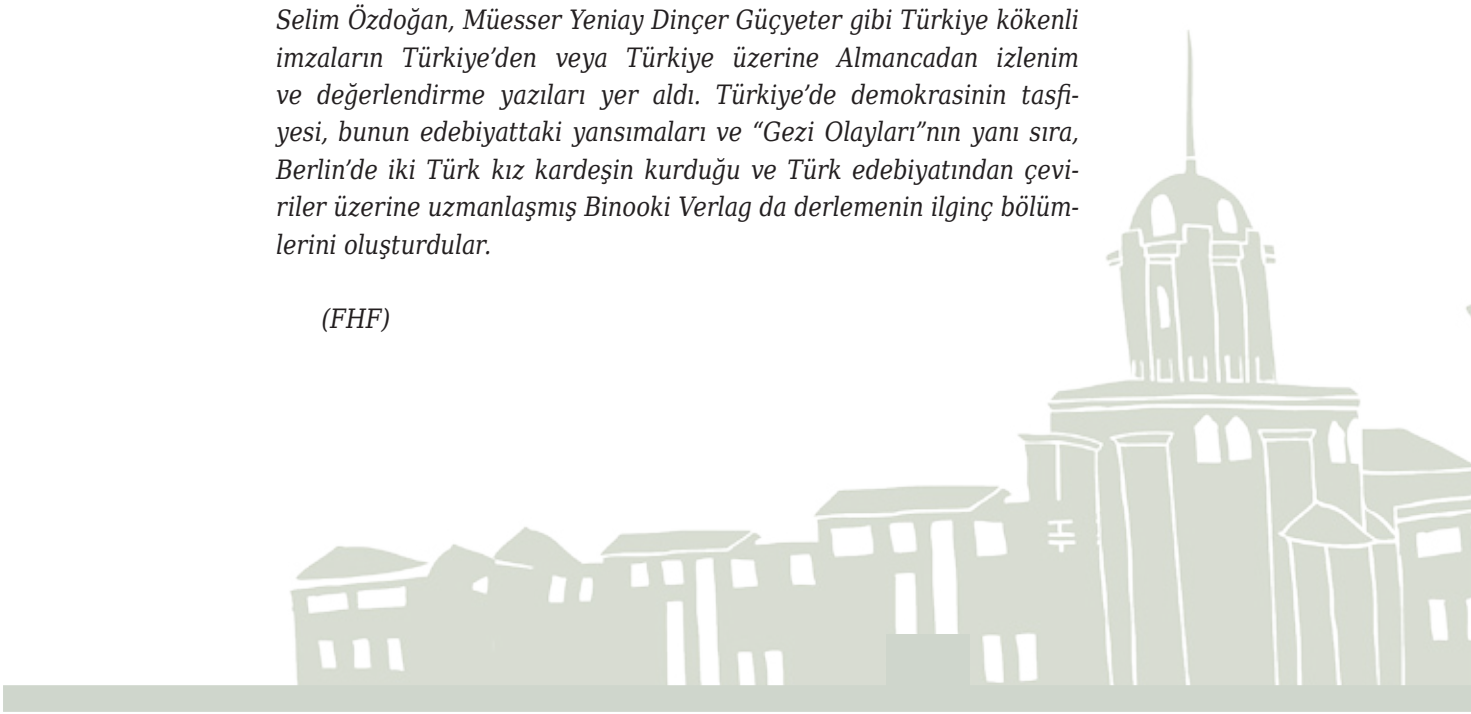

noktası”

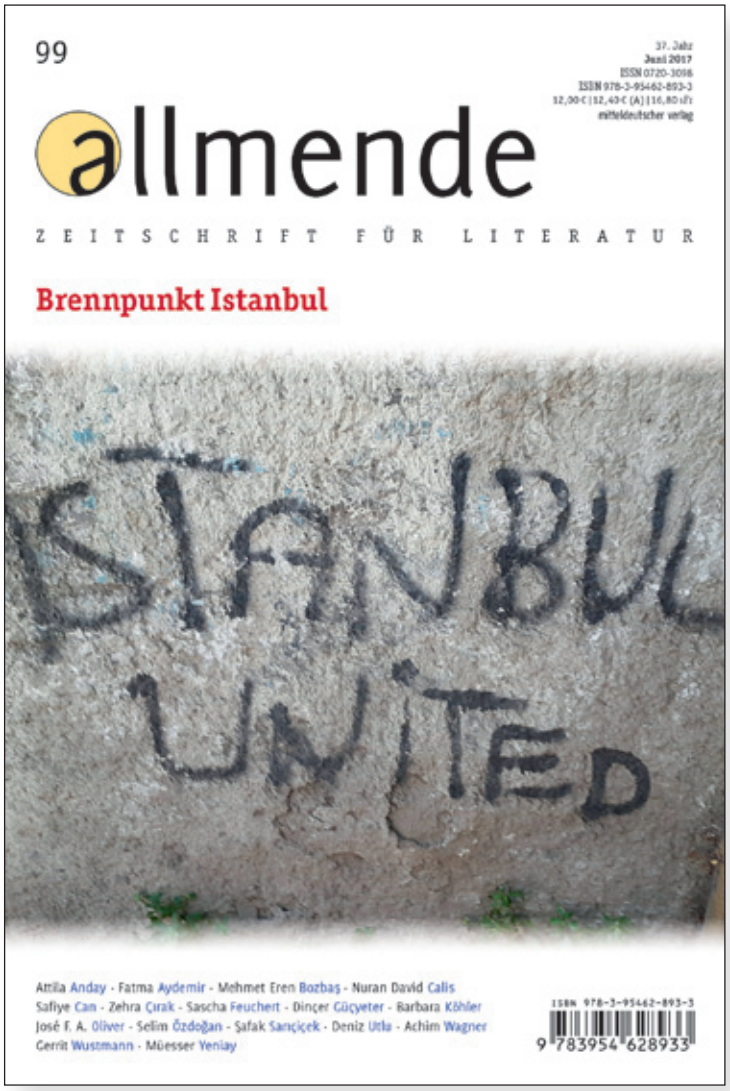
99
allmende
ZEITSCHRIFT FÜR LITERATUR
Brennpunkt Istanbul
ISTANBUL UNITED
Attila Anday · Fatma Aydemir · Mehmet Eren Bozbaş · Nuran David Calis
Safiye Can · Zehra Çırak · Sascha Feuchert · Dinçer Güçyeter · Barbara Köhler
José F. A. Oliver · Selim Özdoğan · Şafak Sarıçiçek · Deniz Utlu · Achim Wagner
Gerrit Wustmann · Müesser Yeniay

KÜLTÜR avrupa

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi | www.avrupa-kultur.eu

2017

www.11.avrupa-kultur.eu

www.12.avrupa-kultur.eu

www.13.avrupa-kultur.eu

www.14.avrupa-kultur.eu

www.2016.avrupa-kultur.eu